

Filmene

- »Paper Moon«
- »De tre musketerer«
- »Sidste nat med kliken«
- »Soldaterne«

Paper Moon

Jeg har aldrig set en Shirley Temple-film, så jeg er ikke engang selv i stand til at vurdere i hvor høj grad dette disqualificerer mig som bedømmer af Peter Bogdanovich's allerede fjerde spillefilm. Jeg formoder, at hvis der er konkrete hentydninger til alle disse film om »En lille Hjerteknuser«, »Solskinsbarnet« eller »Krøttop«, så må det være i de markante indklippede barnereaktioner Bogdanovich hist og her præsenterer lidt udenfor filmens stil i øvrigt.

Men jeg har set f. eks. »Vredens Druer«, så jeg er godt klar over, at det er familien Joad, der vinker til os, når den bibelsælgende plattenslager Moses Pray (Ryan O'Neal) og hans unge ledsagerinde kører forbi en punkteret, tungt læsset, ældgammel lastbil på depressionens øde midtvestlige landeveje. Jeg har også set f. eks. »Blindgaden«, så jeg ved også, at det er Humphrey Bogartskurkens nedslidte mor, pigen tvinger Moses til at forære en bibel. Og jeg kender familien af gammel far plus en flok hel- og halvgale brødre, der modvilligt bytter sin gamle lastbil bort for Moses' mere smarte køretøj, fra utallige westerns. Så jeg er også i stand til at se (det temmelig indlysende), at det naturligvis ikke er i disse hentydninger og halve citater, værdien af »Paper Moon« ligger – hvor charmerende de end kan være.

Alligevel er det i denne retning, man må søge filmens kvaliteter, for de ligger ubetinget i Bogdanovich's indforståede og følsomt »moderne« udnyttelse af trediverens sort-hvide billedstil og sindige, logisk fremadskridende, »umærkelige« klipning. »Paper Moon« er naturligvis ikke en simpel trediver-pastiche. Man skulle være meget naiv, hvis man ved en »blindfold test« (om noget sådant kan tænkes på filmens område) ville gætte på, at den var lavet i trediverne og ikke i halvfjerdserne. Den er inspireret af en række af de mest solide eller karakteristiske træk i trediverens film – men disse træk er moderniseret og bragt i overensstemmelse med nyere måder at fortælle på. F. eks. placerer Bogdanovich sine to hovedpersoner karakteristisk frontalt i en mock-up af en bil, når han skal have dem til at føre samtaler, mens de kører gennem landskabet. Men (så vidt jeg kan se) bruger han ikke – som man praktisk talt uden undtagelser gjorde dengang – en bagprojektion af landskabet, men filmer tværtimod det hele on location.

Der er en sympatisk følsomhed i Bogdanovich's forhold til filmhistorien (eller i hvert fald den amerikanske del heraf), en velkommen indforstået kærlighed til fortælle-måder og film, der på en gang var forholdsvis primitive og fuldt udfoldede og ubesværede. Og den samme kærlighed finder man i Bogdanovich's forhold til personerne. Selvfølgelig ud-

Stil/ Ryan O'Neal og datteren Tatum O'Neal (netop Oscar-belønnet) i »Paper Moon«.

leveres mange af dem til latteren i dette lystspil, men end ikke den uudholdelige Miss Trixie udleveres helt. Scenen, hvor hun forsøger at formilde og delvis alliere sig med den tvære og skinsyge pige, viser hende som et menneske i nød – som de fleste andre i filmen. På samme måde er brugen af den sorte tjenestepige en smuk omvurdering af (eller måske rettere udfoldelse af aspekter af) figurer, som dem Butterfly McQueen (den pivstemmede Prissy i »Borte med Blæsten«) spillede i en række af tredivernes film.

Til gengæld fungerer komikken dårligt hos Bogdanovich. Praktisk talt alle »mor-somme« scener tabes komplet på gulvet, og efter såvel »What's up, Doc?« som nu »Paper Moon« må man virkelig spørge sig selv, hvorfor i alverden Bogdanovich overhovedet laver komiske film, når hans talent så oplagt ligger andetsteds (som han viste det i den fremragende, herhjemme – i modsætning til i USA – noget oversete »The Last Picture Show«).

Men det er jo ikke kun stilistisk og til dels i personskildringen Bogdanovich overskrider sine inspirationskilder. Det er også f.eks. i hele depressionsskildringen. Mens tredivernes film enten i lystspil oftest fortrængte depressionen eller i engagerede film markerede et fortvivlet og forfængeligt håb om at en borgerlig socialdemokratisme som det regerende demokratiske partis kunne skabe mere menneskeværdige forhold, kan Bogdanovich på den ene side se tilbage på tilstande, han ved er forbi (for de fleste enkeltpersoner og for det amerikanske samfund som helhed – problemerne i dag er jo helt andre), dels markere at løsningen i hvert fald ikke var nogen Franklin D. Roosevelt. Det er naturligvis ikke langt, Bogdanovich her kommer i sin depressionsskildring, og man kunne nok have håbet, at han snarere end at lave et alvorligt lystspil om trediverne havde lavet en følsomt engageret og analyserende film. Den må vi altså endnu have til gode, men ansætsen er der dog, og det er godt.

Søren Kjørup

■ PAPER MOON

Paper Moon. USA 1973. **Dist:** Paramount. **P-selskab:** Saticoy Productions. En Directors Company præsentation. **As-P:** Frank Marshall. **P-ass:** Mae Woods, Neil Canton, Richard Waltzer. **P/Instr:** Peter Bogdanovich. **Instr-ass:** Ray Gosnell, Jerry Ballew. **Aspirant:** Gary Daigler. **Manus:** Alvin Sargent. **Efter:** roman af Joe David Brown: »Addie Pray« (1971). **Foto:** Laszlo Kovacs. **Kamera:** Robert Byrne/Ass: Dick Colean, Louis Noto. **Optik-E:** Jack Harmon. **Kopi:** Technicolor sort-hvid. **Klip:** Verna Fields/Ass: William Neel. **P-tegn:** Polly Platt. **Ark:** James Spencer. **Konstruktion:** Ed Shanley. **Dekor:** John Austin. **Rekvis:** Tony Wade/Ass: Mark Wade. **Kost:** Pat Kelly, Sandra Stewart. **Musik/Sange:** »It's Only a Paper Moon« af Harold Arlen, Billy Rose & E. Y. Harburg, spillet af Paul Whiteman & his orchestra; »A Picture of Me Without You« af Cole Porter, spillet af Paul Whiteman & his orchestra, sunget af Ken Darby & Ramona; »Mississippi Mud« af Harry Barris & James Cavanaugh, spillet af Paul Whiteman & his orchestra; »About a Quarter to Nine« af Al Dubin & Harry Warren, spillet af Ozzie Nelson & his orchestra; »(It Will Have to Do) Until the Real Thing Comes Along« af Mann Holiner, Alberta Nichols, Sammy Cahn, Saul Chaplin & L. E. Freeman, spillet af Leo Reisman & his orchestra, sunget af Larry Stewart; »Flirtation Walk« af Mort Dixon & Ollie Wrubel,

sunget af Dick Powell; »Just One More Chance« af Sam Coslow & Arthur Johnston, sunget af Bing Crosby; »One Hour With You« af Leo Robin & Richard Whiting, spillet af Jimmie Grier & his orchestra, sunget af Donald Novis; »The Object of My Affection« af Pinky Tomlin, Coy Poe & Jimmy Grier, spillet af Jimmie Grier & his orchestra, sunget af Pinky Tomlin; »I Found a Million Dollar Baby« af Billy Rose, Mort Dixon & Harry Warren, spillet af Victor Young & his orchestra, sunget af The Boswell Sisters; »Georgia On My Mind« af Hoagy Carmichael & his orchestra, sunget af Hoagy Carmichael; »On the Banks of the Ohio«, ukendt komp., sunget af The Blue Sky Boys; »My Mary« af Stuart Hamblen, sunget af Jimmie Davis; »Nobody's Darling But Mine« af Jimmie Davis, sunget af Jimmie Davis; »After You've Gone« af Henry Creamer & Turner Layton, spillet af Tommy Dorsey & his orchestra; »Let's Have Another Cup of Coffee« af Irving Berlin, spillet af Enric Madriguera and his Hotel Biltmore Orchestra; »Sunny Side Up« af Buddy De Sylva, Lew Brown & Ray Henderson, spillet af Johnny Hamp's Kentucky Serenaders, sunget af Frank Luther; »Happy Days Are Here Again« af Milton Ager & Jack Yellen, spillet af Jack Hylton & his orchestra; »The Music Goes Round and Round« af Edward Farley, Michael Riley & Red Hodgson, spillet af Nat Gonella & his Georgians; »Rock of Ages« af A. M. Toplady; samt uddrag fra »The Jack Benny Show« og »Fiber McGee and Molly«. **Tone:** Les Fresholtz, Richard Portman, Kay Rose, Frank Warner/Ass: Bill Carruth. **Makeup:** Rolf Miller. **Frisurer:** Dorothy Byrne. **Rollebesætter:** Gary Chason. **Medv:** Ryan O'Neal (Moses Pray), Tatum O'Neal (Addie Loggins), Madeline Kahn (Trixie Delight), John Hillerman (Vicesherif Hardin/Jess Hardin), P. J. Johnson (Imogene), Jessie Lee Fulton (Miss Ollie), Jim Harrell (Præsten), Lila Waters (hans kone), Noble Willingham (Mr. Robertson), Bob Young (Tankpasser), Jack Saunders (Stationsforstander), Jody Wilbur (Servitrice), Liz Ross (Pearl, Morgans enke), Yvonne Harrison (Marie, Bates' enke), Ed Reed (Lovens håndhæver i Bates-hjemmet), Dorothy Price (Sælger), Eleanor Bogart (Elvira, Stanleys enke), Dorothy Forster (Edna, Huffs enke), Lana Daniel (Moses' veninde), Herschel Morris (Barberen), Dejah Moore (Ekspeditrice med 20 dollarsedel), Ralph Coder (Forretningsmand), Harriet Ketchum (Kunde i butikken), Desmond Dhooge (Sliksælger), Kenneth Hughes (»Harem Tent« Barker), George Lillie (Fotografen), Burton Gilliam (Floyd), Floyd Mahaney (Beau, Hardins hjælper), Gilbert Milton (Leroys far), Randy Quaid (Leroy), Tandy Arnold, Vernon Schwanke, Dennis Beden (Leroys brødre), Hugh Gillin (Undersherif), Art Ellison (Gentleman fra sølvmønter), Rosemary Rumbley (Tante Billie). **Længde:** 102 min., 2815 m. **Censur:** Rød. **Udl:** C.I.C. **Prem:** Alexandra 7.2.74.

Indspilningen startet den 25. september 1972 med eksterioroptagelser i Hays og omegn (i Kansas) samt i St. Joseph og omegn (i Missouri).

De tre musketerer

»I'm always prepared for the happy accident«, siger Richard Lester. Det var i deres tid også De tre Musketerer, og man kunne godt forestille sig, at disse springfyres meriter var noget for instruktøren af »A Hard Day's Night« og »Help«. Muligheden for et genoptaget samarbejde mellem Lester og the Beatles har da også været denne Dumas-filmatiserings oprindelige inspiration. Det skulle imidlertid ikke blive og derved skulle det have været.

Et alt andet end happy accident forvandlede en film, der kunne have været en absurd musical til en tung kostume-film, der savner det eneste, der kan bære en sådan igennem: Præcise typer under dragterne.

Nu har Richard Lester ganske vist i et interview forklaret, at han kan li' at arbejde med klare to-dimensionale figurer, men det er nok et spørgsmål, om han nogensinde har gjort det. Hverken de elskværdigt-afsindige Beatles-film eller den uelskværdigt-nøgeterne »How I Won the War« havde typer. De var film

fulde af gebærder, attituder og grimasser men uden story eller personer. De tog reklamefilmens æstetik i befriende anvendelse, fordi den her blev brugt omvendt – i anarkiets og respektløshedens tjeneste i stedet for i kommer-cialismens og snobberiets. I sit eneste psykologiske drama, »Petulia«, blev den fandenivoldske stil, Lester efterhånden var ligeså identificeret med som Godard var med sin, så at sige kølet ned. Fyrværkeriet blev taget ud af den, så det ikke var gnister, men brudflader man så, hvilket var fortræffeligt for en film, der handler om psykisk sammenbrud og sammenbrudte relationer. Ikke mindst klipperen Tony Gibbs siges at have en stor del af æren for det fremragende resultat. Lester overlod meget til Gibbs, der fortæller, at instruktøren kunne li' at komme i klipperummet for at blive over-rasket af nye forslag. Lester er i det hele taget en hund efter det uventede og altså ikke meget for overvejelser og planlægning.

Alexander Dumas' musketer-historier er mere episodiske end konstruerede og kommer i så henseende instruktørens temperament i møde. Det eneste, der holder dem sammen, er for så vidt musketerernes løfte om at være én for alle og alle for én, hvilket er så meget des smukkere, så forskellige de er. I den udgave jeg læste, karakteriserede Axel Broe i forordet Athos som fornem og ridderlig, Porthos som jovial, Aramis som sværmerisk og d'Artagnan som gasconsk vovehals, og det er vel stort set skabelonernes konturer. George Sidneys Gene Kelly-film fra 1948 fyldte dem smukt ud i en udgave som Robert Ardrey i øvrigt havde skrevet manuskriptet til. En god film, der gik ind for sin stil og historie, uden spekulationer over, om den nu også var passende og ku' passe. Naiv i tankegangen, professionel i udførelsen.

Den nye film, der er skrevet af George McDonald Fraser, er ikke naiv og går langsommere frem – Lady de Winters hævn og afsløringen af den nådeløse dames sande identitet kommer først i en følgende del – hvilket ikke skader. Det gør derimod, at filmen ikke et øjeblik tror på sine musketerer men på den anden side heller ikke tager mistilliden så højtideligt, at den reducerer dem (f. eks. til farce-figurer som i Allan Dwans syngende 1939-udgave med Don Ameche som d'Artagnan og the Ritz Brothers som de tre!). I stedet har man prøvet at få dem ned på jorden, hvilket nok er sådan omtrent det eneste sted, der ikke er noget ved at have dem. Det er de ikke interessante nok til – og ganske rigtig: De bli'r væk i en tidskarakteristik, der lægger vægt på detaljens autenticitet og nogle fægtescener, der er så tilnærmet realistiske, at de lader hånt om de to-dimensionale personers dominans i gerning og stil, så de forsvinder i det almindelige – meget stønnende – virvar. Det forholder sig nok sådan, at